

Co to oznacza, że jesteśmy dłużnikami solidarnymi?

Autor: adw. Kamilla Kasprzak

Solidarna odpowiedzialność za dług nie zawsze jest dobrze rozumiana.

Solidarność dłużników polega na tym, że kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych. Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy solidarni pozostają zobowiązani. Zobowiązanie jest solidarne, jeżeli to wynika z ustawy (np. przyjmujący zlecenie powierza jego wykonanie innej osobie i za jej działania odpowiada solidarnie wobec dającego zlecenie, dłużnikami solidarnymi są także kredytobiorca i poręczyciel) lub z czynności prawnej (np. z treści umowy tak wynika). Ponadto, jeżeli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie dotyczące ich wspólnego mienia, są one zobowiązane solidarnie, chyba że umówiono się inaczej (np. współwłaściciele mieszkania zawarli umowę na remont mieszkania i odpowiadają solidarnie za zapłatę wynagrodzenia wykonawcy).

Podsumowując, solidarność dłużników sprowadza się do:

- 1/ wielości podmiotów po stronie zobowiązanej;
- 2/ możliwości domagania się przez wierzyciela spełnienia świadczenia w całości lub części od jednego lub kilku dłużników;
- 3/ niepodzielności zobowiązania;
- 4/ istnienie zobowiązania, dopóki wierzyciel nie zostanie zaspokojony w całości;
- 5/ wygaśnięcie zobowiązania w przypadku spełnienia świadczenia przez jednego z wierzycieli.

Oznacza to, że jeżeli małżonkowie zawarli umowę kredytu, a następnie się rozwiedli, to dla banku nie ma żadnego znaczenia, który z małżonków i w jakim procencie będzie spłacał kredyt. Bank jest zainteresowany tylko i wyłącznie tym, czy na rachunek bankowy wpłynęła rata w całości.

Przykład: rata kredytu wynosi 1000 zł. Jeden małżonek nie wpłacił nic, drugi wpłacił 500 zł. Bank może domagać się zapłaty pozostałych 500 zł od obojga małżonków i od każdego z osobna. Dla banku nie ma znaczenie, że jeden z małżonków wpłacił 500 zł.

Kwestia rozliczenia dokonania spłaty pozostaje już między dłużnikami solidarnymi, poza zainteresowaniem banku.

Jeżeli jeden z dłużników solidarnych spełnił świadczenie, treść istniejącego między współdłużnikami stosunku prawnego rozstrzyga o tym, czy i w jakich częściach może on żądać zwrotu od współdłużników. Jeżeli z treści tego stosunku nie wynika nic innego, dłużnik, który świadczenie spełnił, może żądać zwrotu w częściach równych. Część przypadająca na dłużnika niewypłacalnego rozkłada się między współdłużników.

Przykład: bank ściągnie kolejne 500 zł od małżonka, który już wpłacił 500 zł tytułem spłaty kredytu, to ten małżonek może domagać się zwrotu tych 500 zł od drugiego małżonka.

Dodatkowe kwestie wynikające z solidarności zobowiązania to:

- 1/ działania i zaniechania jednego z dłużników solidarnych nie mogą szkodzić współdłużnikom, np. zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przez jednego dłużnika nie wpływa na sytuację pozostałych;

Przewidziana w art. 371 KC zasada nieszkodzenia współdłużnikom przez dłużnika solidarnego

dotyczy zarówno stosunków między wierzycielem a dłużnikami, jak i stosunków wewnętrznych między samymi dłużnikami. Zakres jej zastosowania obejmuje wszystkie zdarzenia prawne, w tym czynności prawne dłużnika solidarnego, złożone przez niego oświadczenia wiedzy i czynności faktyczne. Przepis znajduje zastosowanie do tych zachowań, które pociągają za sobą ujemne skutki dla zobowiązanego, jak wyrażenie zgody na gorsze warunki umowy, zrzeczenie się przedawnienia, zapisu na sąd polubowny, niepodniesienie zarzutu, opóźnienie, zwłoka. Kwestia, czy zachowanie dłużnika solidarnego spowodowało zwiększenie zakresu solidarności pozostałych dłużników i uzasadnia zastosowanie art. 371 KC wymaga ustalenia, jakie świadczenie jest objęte solidarnością i analizy zachodzącego w sprawie wypadku solidarności, ponieważ zakres solidarności nie jest określany przez ustawodawcę jednolicie. Ocena, czy dane zdarzenie jest objęte solidarnością dłużników, czy też należy je kwalifikować jako zdarzenie objęte art. 371 KC powinna mieć także na względzie istotę solidarności biernej (art. 366 KC) i fakt, że jest ona zastrzegana przede wszystkim w interesie wierzyciela (Zob. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 2015-10-23, V CSK 83/15, Opubl: Legalis).

2/ przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników;

Podniesienie zarzutu przedawnienia nie powoduje wygaśnięcia roszczenia, ale niemożność jego skutecznego dochodzenia. Dlatego, choć zarzut ten może być podniesiony przez wszystkich dłużników solidarnych, to stanowi on uprawnienie każdego z nich i dlatego, jako taki ma charakter osobisty. Dopiero podniesienie tego zarzutu skutkuje oddaleniem powództwa i to tylko wobec tego z dłużników, który zarzut ten podniósł. W tym sensie zarzut ten nie jest zarzutem wspólnym, o którym mowa w art. 375 § 2 KC (Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - I Wydział Cywilny z 2012-06-20, I ACa 216/12, Opubl: Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Szczecinie rok 2012, Nr 4, poz. 27).

3/ zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników;

Umowa o zwolnienie z długu zawarta pomiędzy sprawcą wypadku komunikacyjnego a poszkodowanym nie zwalnia z odpowiedzialności ubezpieczyciela odpowiadającego z tytułu umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych (Zob. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 2014-05-30, III CSK 224/13, Opubl: Biuletyn SN rok 2014, Nr 10).

Zgodnie z art. 373 KC, zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników. Regulacja ta oznacza, że mimo iż zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności odnoszą skutek wobec dłużnika, którego dotyczą, współdłużnicy ponoszą nadal solidarną odpowiedzialność wobec wierzyciela za cały dług, a dłużnik zwolniony z długu lub wobec którego wierzyciel zrzekł się solidarności jest nadal zobowiązany do pokrycia przypadającego nań udziału w długu wobec współdłużnika, który spełnił świadczenie (art. 376 KC). Współdłużnik nie może powoływać się na to, że roszczenie wierzyciela w stosunku do niego uległo przedawnieniu, jeżeli roszczenie wierzyciela w stosunku do dłużnika, który spełnił świadczenie, w chwili spełnienia nie było przedawnione. Tę samą regułą należy w drodze analogii odnieść do odpowiedzialności in solidum (Zob. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 2008-07-24, IV CSK 164/08, Opubl: Legalis).

4/ odnowienie dokonane między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, chyba że wierzyciel zastrzegł, iż zachowuje przeciwko nim swe prawa;

Odnowienie powoduje wygaśnięcie istniejącego zobowiązania i powstanie nowego, dlatego z treści czynności prawnej musi wynikać, czy dotyczy ono wszystkich dłużników solidarnych.

5/ zwłoka wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych ma skutek także względem współdłużników;

Jeżeli wierzyciel nie przyjmie świadczenia do jednego z dłużników solidarnych, to odnosi to skutki również w stosunku do pozostałych.

6/ dłużnik solidarny może się bronić zarzutami, które przysługują mu osobiście względem wierzyciela, jak również tymi, które ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom;

Działania jednego z dłużników solidarnych nie mogą pogarszać sytuacji wierzyciela i nie mogą zmieniać istoty odpowiedzialności wynikającej z konkretnego zobowiązania leżącego u źródeł odpowiedzialności dłużników solidarnych. Odpowiedzialność poręczyciela oparta jest na zasadzie ryzyka i zasadniczo obojętne są przyczyny, dla których dłużnik nie spełnia świadczenia, chyba że przyczyny te są podstawą skutecznego zarzutu dłużnika względem wierzyciela oraz że jest to zarzut wspólny wszystkim dłużnikom solidarnym - np. brak współdziałania wierzyciela, czy niemożność świadczenia skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Poręczyciele nie mogą natomiast zwolnić się z odpowiedzialności wobec wierzyciela podnosząc zarzuty, które przysługują im wobec dłużnika głównego i dotyczą spełnienia świadczenia, za które poręczyli. Wypaczałoby to istotę poręczenia (Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - VI Wydział Cywilny z 2014-11-04, VI ACa 1884/13, Opubl: www.orzeczenia.ms.gov.pl).

Podniesienie zarzutu przedawnienia nie powoduje wygaśnięcia roszczenia, ale niemożność jego skutecznego dochodzenia. Dlatego, choć zarzut ten może być podniesiony przez wszystkich dłużników solidarnych, to stanowi on uprawnienie każdego z nich i dlatego, jako taki ma charakter osobisty. Dopiero podniesienie tego zarzutu skutkuje oddaleniem powództwa i to tylko wobec tego z dłużników, który zarzut ten podniósł. W tym sensie zarzut ten nie jest zarzutem wspólnym, o którym mowa w art. 375 § 2 KC (Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - I Wydział Cywilny z 2012-06-20, I ACa 216/12, Opubl: Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Szczecinie rok 2012, Nr 4, poz. 27).

7/ wyrok zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, jeżeli uwzględnią zarzuty, które są im wszystkim wspólne;

Jeżeli jeden z dłużników wygrał postępowanie sądowe, podnosząc zarzut nieważności umowy ze względu na formę prawną, w jakiej została zawarta umowa, to odnosi to skutek wobec wszystkich dłużników.